COMISIA
EUROPEANĂ

Bruxelles, 31.5.2023
COM(2023) 285 final

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU

Evaluare intermediară a Parteneriatului în domeniul cercetării și inovării în zona mediteraneeană (PRIMA)

{SWD(2023) 169 final}

RAPORT AL COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN ȘI CONSILIU

Evaluare intermediară a Parteneriatului în domeniul cercetării și inovării în zona mediteraneeană (PRIMA)

1. INTRODUCERE

Prezentul raport prezintă constatările evaluării intermediare efectuate în conformitate cu articolul 14 din Decizia (UE) 2017/1324 a Parlamentului European și a Consiliului din 4 iulie 2017 privind participarea Uniunii la Parteneriatul în domeniul cercetării și inovării în zona mediteraneeană (PRIMA) derulat în comun de mai multe state membre[1].

Decizia prevede obligația Comisiei de a efectua, până la 30 iunie 2022, o evaluare intermediară a PRIMA cu sprijinul unor experți independenți. De asemenea, Comisia trebuie să pregătească un raport de evaluare care să includă concluziile evaluării și observațiile Comisiei. Comisia trebuie să transmită raportul respectiv Parlamentului European și Consiliului până la 31 decembrie 2022.

Evaluarea intermediară a PRIMA se bazează pe un studiu extern[2]. Aceasta vizează perioada cuprinsă între data la care a fost inițiat PRIMA (2017) și luna martie 2022. A fost publicată o cerere de contribuții[3] și s-au analizat rezultatele acesteia.

Prezentul raport sintetizează principalele concluzii ale evaluării intermediare și include observațiile ulterioare ale Comisiei.

2. CONTEXT ȘI PREZENTARE GENERALĂ A PRIMA

Sistemele de alimentare cu apă și de aprovizionare cu alimente în zona mediteraneeană sunt gestionate în mod nesustenabil. Această problemă este agravată de schimbările climatice și are efecte importante în aval, printre care stresul social și economic, instabilitatea și migrația.

Unul dintre motivele-cheie pentru gestionarea nesustenabilă a sistemelor de alimentare cu apă și de aprovizionare cu alimente în zona mediteraneeană este absența unui set de soluții inovatoare comune, adaptate realităților locale din regiune și ușor de transferat în cadrul acesteia și care să fi fost pe deplin experimentate și demonstrate pe teren[4].

Astfel de soluții lipsesc deoarece nivelul general al investițiilor în cercetare și inovare în zona mediteraneeană este disproporționat în raport cu amploarea provocărilor regionale; nivelul investițiilor diferă mult de la o țară la alta; finanțarea nu este bine axată pe soluționarea provocărilor legate de aprovizionarea cu apă și cu alimente și de gestionarea acestora; părțile interesate relevante implicate, cum ar fi, de exemplu, cele din sectorul privat, nu dispun întotdeauna de capacități de cercetare și inovare suficient de puternice; iar eforturile de colaborare și cele în domeniul cercetării și inovării dintre statele membre ale UE și țările din

[1] JO L 185, 18.7.2017, p. 1.

[2] Studiu de evaluare privind programele-cadru europene pentru cercetare și inovare în vederea abordării provocărilor globale și a competitivității industriale – Accentul pus pe activitățile legate de tranziția verde – RTD/2021/SC/023 – Evaluarea intermediară a Parteneriatului în domeniul cercetării și inovării în zona mediteraneeană (PRIMA) (în curs de elaborare).

[3] https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13558-Partnership-on-Research-and-Innovation-in-the-Mediterranean-Area-PRIMA-first-interim-evaluation_ro.

[4] Evaluarea impactului PRIMA, SWD(2016) 332.

sudul și estul Mediteranei sunt prea dispersate (fiind reglementate, în principal, prin acorduri bilaterale) pentru a avea un impact semnificativ.

PRIMA a fost creată pentru a răspunde acestor provocări, astfel încât sistemele de alimentare cu apă și de gospodărire a apelor să fie mai rezistente la schimbările climatice, mai eficiente, mai rentabile și mai sustenabile din punct de vedere social și al mediului. Inițiativa decurge din articolul 185 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE)[5], precum și din articolul 26 privind „parteneriatele public-public" din Regulamentul (UE) nr. 1291/2013 al Parlamentului European și al Consiliului[6], care reglementează Programul-cadru pentru cercetare și inovare Orizont 2020. Decizia (UE) 2017/1324 a Parlamentului European și a Consiliului, actul de bază al PRIMA, prevede angajamentul ferm al țărilor participante de a se integra la nivel științific, administrativ și financiar[7]. De asemenea, inițiativa implică integrarea voluntară, de către statele participante (SP) a eforturilor pe care le depun în domeniul cercetării, precum și definirea unui program comun de cercetare care să aducă UE valoare adăugată și angajamentul de a participa la acesta.

La programul PRIMA participă următoarele state: 11 state membre ale UE (Croația, Cipru, Franța, Germania, Grecia, Italia, Luxemburg, Malta, Portugalia, Slovenia și Spania); trei țări asociate la Orizont 2020 (Israel, Tunisia și Turcia) și cinci țări terțe: Algeria, Egipt, Iordania, Liban și Maroc. UE a semnat acorduri internaționale bilaterale cu Algeria, Egipt, Iordania, Liban și Maroc în vederea participării la PRIMA.

Programul este pus în aplicare de structura de punere în aplicare a PRIMA (PRIMA-IS)[8], înființată la Barcelona, în 2017, ca entitate dedicată, responsabilă de gestionarea directă a contribuției Uniunii în temeiul articolului 185 din TFUE, care asigură, prin intermediul secretariatului și al organismelor sale de conducere, derularea armonioasă, eficientă și transparentă a programului PRIMA.

Punerea în aplicare a PRIMA se realizează pe baza unei agende strategice pentru cercetare și inovare pe termen lung (SRIA)[9], care oferă viziunea și direcția strategică pentru punerea în aplicare a programului și constituie baza pentru stabilirea planurilor anuale de lucru ale PRIMA.

Având în vedere că obiectivul său general este de a contribui la sustenabilitatea și la stabilitatea regiunii în domeniul aprovizionării cu alimente și cu apă și al gospodăririi apelor, PRIMA urmărește atingerea unor obiective multiple. Acestea variază de la obiective tematice pentru abordarea nevoilor societale din zona mediteraneeană și obiective specifice care vizează înregistrarea de progrese în direcția asigurării unui spațiu de cercetare european și mediteraneean integrat, până la obiective legate de diplomația științifică pentru colaborarea cu țările din vecinătatea sudică a UE.

[5] Versiunea consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, titlul XIX Cercetarea și dezvoltarea tehnologică și spațiul, articolul 185.

[6] Articolul 26 alineatul (2) litera (b) din Regulamentul (UE) nr. 1291/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 de instituire a Programului-cadru pentru cercetare și inovare (2014-2020) – Orizont 2020 și de abrogare a Deciziei nr. 1982/2006/CE (JO L 347, 20.12.2013, p. 104).

[7] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017D1324.

[8] Structura dedicată punerii în aplicare a PRIMA este un organism privat de drept spaniol, înființat la Barcelona la 19 iunie 2017, căruia organismul de conducere al PRIMA i-a atribuit sarcina de a desfășura toate activitățile de gestionare, administrative, de sprijin și de monitorizare necesare pentru punerea în aplicare a programului PRIMA.

[9] Miniștrii cercetării și inovării au aprobat SRIA pentru PRIMA în cadrul Conferinței ministeriale privind consolidarea cooperării euro-mediteraneene prin cercetare și inovare care a avut loc în Malta, la 4 mai 2017, aceasta fiind adoptată de Consiliul director al fundației PRIMA (BoT) la 16 noiembrie 2017.

În ultimii ani, PRIMA a reușit să stabilească o colaborare eficace și bazată pe încredere între țările din nordul și din sudul Mediteranei. Fiind principala inițiativă a UE de a răspunde acestor provocări-cheie în materie de cercetare și inovare în zona mediteraneeană, PRIMA reduce decalajul socioeconomic și cel în materie de cercetare și inovare dintre vecinătatea sudică și cea estică și consolidează sănătatea, pacea și stabilitatea societăților din regiune pe termen lung.

PRIMA pune în aplicare activități în urma unor cereri de propuneri împărțite în trei secțiuni:

- cererile de propuneri din secțiunea 1 sunt organizate de PRIMA și finanțate exclusiv prin programul Orizont 2020;
- cererile de propuneri din secțiunea 2 sunt organizate tot de PRIMA, dar sunt finanțate de statele participante;
- cererile de propuneri din secțiunea 3 sunt organizate și finanțate de statele participante.

Bugetul total al PRIMA pentru perioada 2017-2028 este de 494 de milioane EUR, din care 220 de milioane EUR provin din programul Orizont 2020[10] (aproximativ 30 de milioane EUR pe an pentru trei domenii tematice) și 274 de milioane EUR din resurse naționale pentru a răspunde nevoilor în materie de cercetare și inovare și pentru a alinia politicile în materie de cercetare și inovare ale tuturor statelor participante.

3. CONSTATĂRI ȘI RECOMANDĂRI/OBSERVAȚII ALE EVALUĂRII INTERMEDIARE

3.1 Constatările evaluării intermediare

Evaluarea intermediară confirmă faptul că valoarea adăugată pe care o aduce parteneriatul PRIMA, în comparație cu cea pe care ar fi putut să o obțină statele participante individuale prin acțiuni independente la nivel internațional, național și/sau regional, poate fi considerată ridicată și că aceasta va fi și mai ridicată în viitor.

Experții independenți au evidențiat următoarele realizări principale:

- În prezent, PRIMA funcționează în mod eficient și nu există întârzieri în punerea în aplicare a planurilor anuale de lucru și a cererilor sale de propuneri;
- În perioada 2018-2021, au fost lansate cu succes patru cereri de propuneri și au fost selectate pentru finanțare 168 de proiecte;
- Finanțarea totală pentru PRIMA, inclusiv finanțarea din partea UE și cea națională (cu excepția contribuțiilor în natură), este de 353 de milioane EUR pentru perioada 2018-2021. Aceasta reprezintă deja 71 % din finanțarea totală acordată PRIMA;
- În propunerile selectate a fost implicată o gamă largă de beneficiari. Majoritatea acestora provin din sectorul public al statelor participante. Instituțiile de învățământ superior reprezintă cel mai mare număr de beneficiari din cadrul PRIMA. Această categorie include universități, institute, laboratoare și consilii pentru cercetare și reprezintă 41,3 % din totalul beneficiarilor pentru perioada 2018-2021. Alte organizații de cercetare reprezintă 28,8 % din beneficiari. Organizațiile private cu

[10] Întreaga sumă de 220 de milioane EUR a fost angajată la nivelul bugetului UE la sfârșitul anului 2020.

scop lucrativ reprezintă puțin mai puțin de 20 %, majoritatea acestora (5 din 6) fiind întreprinderi mici și mijlocii;

- Italia și Spania se situează pe primul loc printre diferiții beneficiari, urmate de Tunisia și Franța. Participanții din statele participante din afara UE reprezintă 38 % din totalul beneficiarilor din secțiunea 1 și secțiunea 2 ale cererilor de propuneri. Alături de Tunisia, Maroc, Turcia și Algeria au cel mai mare număr de beneficiari dintre statele participante sud-mediteraneene;
- În ceea ce privește contribuția financiară, statele participante din sudul Mediteranei au primit aproximativ 62 de milioane EUR sau 28 % din totalul fondurilor. Dintre acestea, 35,9 milioane EUR au fost obținute din bugetul aferent contribuției financiare a UE (secțiunea 1). Aceasta reprezintă o cotă de aproximativ 32 %, depășind obiectivul de 25 % prevăzut în actul de bază al PRIMA;
- Întrucât niciunul dintre proiecte nu era finalizat la momentul evaluării, nu a fost posibil, fiind prea devreme, să se ajungă la o concluzie cu privire la măsura în care rezultatele preconizate ale acestor proiecte au contribuit la nevoile societale ale statelor participante. Cu toate acestea, datele colectate în cazul a 53 de proiecte care au făcut obiectul evaluării la jumătatea perioadei indică progrese promițătoare pentru atingerea obiectivelor operaționale.

Evaluarea intermediară concluzionează în special că:

- PRIMA joacă un rol unic în ecosistemul cercetării și inovării în zona mediteraneeană și urmărește obiective care nu sunt vizate de alte inițiative;
- PRIMA a contribuit la promovarea integrării științifice în toate statele participante. În absența sa, ar fi fost puțin probabil ca acestea să fi cooperat la fel de strâns fără stimulente clare de finanțare și un cadru strategic care să faciliteze cooperarea;
- PRIMA permite, în special, statelor participante sud-mediteraneene să își mobilizeze capacitățile în materie de cercetare și inovare. Prin implicarea în PRIMA, cercetătorii din statele participante din afara UE au acces la oportunitățile de finanțare de către UE prevăzute în secțiunea 1;
- PRIMA contribuie în continuare la finalizarea Spațiului european de cercetare (SEC), în special în vederea depășirii problemelor legate de nivelul insuficient de cooperare transfrontalieră în zona mediteraneeană prin finanțarea unor proiecte transfrontaliere pentru care se poate preconiza că vor avea un impact mai mare decât cel generat de eforturile depuse la nivel unilateral sau bilateral;
- Valorile inițiale legate de asumarea în comun a responsabilității, interesul reciproc, beneficiile comune și principiul egalității au fost considerate deosebit de relevante pentru a permite cooperarea dintre UE și țările din vecinătatea sudică mediteraneeană în calitate de parteneri;
- Programul poate fi considerat un instrument de diplomație științifică relevant, care contribuie la apropierea UE de țările mediteraneene din vecinătatea sa, prin dezvoltarea unui sentiment de încredere reciprocă și de incluziune;
- PRIMA consolidează cooperarea dintre statele participante sud-mediteraneene, în special în domeniul cercetării și inovării;
- În ceea ce privește viitorul, structura de punere în aplicare a PRIMA a luat măsuri pentru coordonarea cu inițiativele Orizont Europa care au o orientare tematică

similară, cum ar fi misiunea UE „Un pact al solului pentru Europa” sau noile parteneriate precum parteneriatul european „Securitatea apei pentru planetă” (Water4All). Planul anual de lucru pentru 2023 al PRIMA, adoptat recent de Comisie, prevede, de asemenea, cooperarea cu misiunea UE „Refacerea oceanelor și a apelor noastre”;

- PRIMA contribuie prin tematica sa la diferitele instrumente de politică și acte prevăzute de Pactul verde european, cum ar fi noua Strategie a UE privind adaptarea la schimbările climatice, Strategia „De la fermă la consumator” (rolul în domeniul cercetării și inovării și al alimentelor durabile), Planul de acțiune privind economia circulară, Planul de acțiune privind reducerea la zero a poluării și Directiva-cadru a UE privind apa (DCA).

3.2 Recomandări și lecții învățate

Raportul de evaluare intermediară, bazat pe date și pe dovezi obiective, evaluează stadiul actual al PRIMA și realizările sale, oferă un impuls pentru sprijinirea punerii în aplicare a PRIMA și stă la baza posibilelor ajustări la jumătatea perioadei. Evaluarea arată că PRIMA este pe cale de a-și îndeplini obiectivele, că aceasta funcționează în conformitate cu principiile și cu procedurile aplicabile și că asigură coerența cu politicile interne și externe relevante ale UE.

Comisia consideră că, în ultimii ani, PRIMA a reușit să instituie o colaborare eficace și bazată pe încredere între țările din nordul și din sudul Mediteranei în vederea dezvoltării unor soluții comune și inovatoare, durabile, rentabile și eficiente pentru sisteme alimentare durabile și pentru gospodărirea integrată a apei. Fiind principala inițiativă a UE de a răspunde acestor provocări-cheie în materie de cercetare și inovare în zona mediteraneeană, PRIMA reduce decalajul socioeconomic și cel în materie de cercetare și inovare dintre vecinătatea sudică și cea estică și consolidează sănătatea, pacea și stabilitatea societăților din regiune pe termen lung.

În prezent, este necesară, mai mult ca niciodată, o colaborare mai strânsă în vederea identificării unor soluții inovatoare pentru a proteja resursele de apă, pentru a spori securitatea alimentară și nutrițională și pentru a consolida reziliența, echitatea și sustenabilitatea sistemelor alimentare și agricole din regiunea mediteraneeană.

De fapt, viitorul principalelor resurse naturale ale bazinului mediteraneean (apă, sol, litoral și biodiversitate) continuă să fie amenințat de o serie de presiuni exercitate în mod simultan și, în multe cazuri, în mod cronic, printre care se numără urbanizarea, industrializarea, extinderea activităților agricole intensive și a acvaculturii, precum și exploatarea nesustenabilă a resurselor naturale. Fragilitatea regiunii este agravată și mai mult de sensibilitatea sa la schimbările climatice. Potrivit celui de al 6-lea raport de evaluare al Grupului de lucru II din cadrul Grupului interguvernamental privind schimbările climatice al Organizației Națiunilor Unite (publicat în februarie 2022), se preconizează că ecosistemele mediteraneene vor fi printre cele mai afectate de consecințele schimbărilor climatice actuale.

Regiunea sud-mediteraneeană se confruntă în continuare cu provocări în ceea ce privește guvernanța, aspectele socioeconomice, climatice, de mediu și de securitate, multe dintre acestea fiind o consecință a tendințelor globale pentru care sunt necesare acțiuni comune din partea UE și a partenerilor din vecinătatea sudică. Conflictele îndelungate continuă să provoace suferințe umane uriașe, să determine strămutări forțate semnificative, să afecteze puternic perspectivele economice și sociale ale societăților în ansamblul lor, în special pentru țările care găzduiesc populații numeroase de refugiați, precum și să intensifice concurența geopolitică și interferențele externe.

În plus, efectele pandemiei de COVID-19 exercită o presiune enormă asupra resurselor naturale și a agriculturii. Prin urmare, trecerea la resurse naturale nepoluate și la sisteme alimentare sănătoase, echitabile, reziliente și durabile trebuie să fie o prioritate continuă pentru societățile mediteraneene.

În consecință, obiectivele PRIMA sunt încă valabile.

În plus, „Comisia geopolitică” a președintei Ursula von der Leyen recunoaște rolul deosebit al zonei mediteraneene și subliniază că intenționează să colaboreze îndeaproape cu partenerii din țările mediteraneene în ceea ce privește Pactul verde al UE, astfel încât „să putem transforma regiunea într-un lider în ceea ce privește soluțiile climatice”. UE își sprijină partenerii din vecinătatea sudică în elaborarea și punerea în aplicare a politicilor verzi prin

intermediul unei game ample de proiecte și programe, inclusiv prin intermediul PRIMA. Aceasta promovează cooperarea în vederea combaterii poluării și a schimbărilor climatice, oferind sprijin partenerilor săi din vecinătatea sudică în punerea în aplicare a Acordului de la Paris privind schimbările climatice și a evoluțiilor sale ulterioare și depune eforturi pentru a face schimb de bune practici și de expertiză.

Pentru a consolida rezultatele pe termen lung ale PRIMA, se propun următoarele recomandări:

- Raționalizarea în continuare a punerii în aplicare a celor trei secțiuni ale PRIMA. Evaluarea a arătat că parteneriatul PRIMA constituie ecosistemul adecvat pentru a permite abordări adaptate problemelor comune din regiunea mediteraneeană în ceea ce privește temele și nivelurile de finanțare. Cu toate acestea, atractivitatea PRIMA nu a condus la o rată de succes ridicată[11]. De fapt, ratele de succes pentru secțiunea 1 sunt sub 5 %. În mod similar, ratele de succes pentru secțiunea 2 variază de la 6,6 % în 2018 la aproximativ 20 % în 2021. Această supraînscriere ar putea descuraja depunerea viitoare de propuneri de nivel înalt. Structura de punere în aplicare a PRIMA ar trebui să abordeze această problemă și să propună modalități de creștere a ratelor de succes ale propunerilor selectate pentru finanțare. De exemplu, ar putea fi evaluată posibilitatea unor cereri de propuneri mai adaptate și perfecționarea în continuare a procesului de depunere a cererilor în cele două etape ale procedurii cererii de propuneri;
- Secțiunea 3 pare să fi beneficiat de un grad diferit de sensibilizare și de importanță din partea statelor participante. Prin urmare, este necesar să se sporească eficacitatea acesteia. Structura de punere în aplicare a PRIMA ar trebui să depună eforturi suplimentare pentru a sensibiliza statele participante cu privire la importanța activităților inițiate de acestea, pentru a debloca întregul potențial al acestei secțiuni de a contribui la un spațiu de cercetare mai integrat. PRIMA poate beneficia de pe urma facilitării cerințelor de raportare ale activităților inițiate de statele participante cât mai mult posibil, astfel încât acestea să facă față mai bine resurselor limitate ale autorităților naționale de finanțare. O altă opțiune pentru creșterea relevanței strategice a secțiunii 3 ar fi acordarea unei atenții sporite schimburilor, creării de rețele și formării;
- Cu toate că părțile interesate sunt satisfăcute, în general, de punerea în aplicare a PRIMA, sunt necesare eforturi suplimentare din partea structurii de punere în aplicare a PRIMA și a statelor participante pentru a crește și mai mult eficiența, în special a secțiunii 2, prin reducerea complexității cauzate de diferitele scheme naționale de finanțare, precum și pentru a raționaliza procedurile administrative naționale, pentru a reduce timpul necesar pentru acordarea granturilor, pentru a consolida fiabilitatea și pentru a îmbunătăți viteza;
- Pentru a exploata pe deplin sinergiile dintre proiecte și pentru a încuraja construirea unor comunități mai durabile, structura de punere în aplicare a PRIMA ar trebui să își intensifice eforturile în vederea stimulării schimburilor între proiectele individuale pentru identificarea complementarităților acestora și a potențialelor lor sinergii. Mijloacele corespunzătoare în acest sens ar putea fi, de exemplu, organizarea de evenimente dedicate proiectelor aflate în faza de început pentru a învăța din experiențele celor mai avansate, de evenimente dedicate schimburilor între proiecte cu

[11] Așa-numita „rată de succes” reprezintă raportul dintre numărul de propuneri finanțate și numărul de propuneri eligibile.

o orientare tematică similară sau de evenimente dedicate colaborării în rețea și intermedierii;

- Statele participante și structura de punere în aplicare a PRIMA trebuie să investească în continuare în activități de informare și în consolidarea capacităților, pentru a le permite actorilor din statele participante sud-mediteraneene să se implice mai activ în cadrul PRIMA. Raportul de evaluare intermediară a apreciat că au fost desfășurate, încă de la instituirea PRIMA, diferite activități de sprijinire a părților interesate din diferite țări, ceea ce a permis înregistrarea unor progrese în ceea ce privește sistemele de cercetare și inovare ale acestora. Totuși, există încă un potențial neexploatat care să permită o participare și mai activă la PRIMA. Acesta este legat de numărul total al beneficiarilor din statele participante sud-mediteraneene, care ar putea fi mai mare, și de rolurile acestora în cadrul proiectelor. Prin urmare, sunt necesare activități suplimentare de informare și de consolidare a capacităților, precum și de sprijinire a îmbunătățirii conectării cu comunitatea transnațională în vederea unei participări mai intense a acesteia;
- PRIMA utilizează mai mulți indicatori pentru a monitoriza progresele și eficiența punerii în aplicare. Cu toate acestea, este necesară o monitorizare mai sistematică a rezultatelor și a impactului diferitelor acțiuni. Raportul de evaluare intermediară a evidențiat faptul că s-au depus eforturi semnificative și s-au înregistrat progrese semnificative în direcția îmbunătățirii continue a indicatorilor-cheie de performanță (ICP) ai PRIMA. Cu toate acestea, actualii indicatori-cheie de performanță pot face obiectul unei îmbunătățiri în ceea ce privește utilitatea lor în evaluarea îndeplinirii obiectivelor specifice și a impactului proiectelor. Acest lucru este legat, de exemplu, de lipsa unor indicatori-cheie de performanță pentru a măsura în mod eficace alinierea strategiei pentru cercetare și inovare dincolo de nivelul procedural. În plus, trebuie să se asigure faptul că impactul proiectelor va fi monitorizat în mod adecvat, după evaluarea la jumătatea perioadei sau după evaluarea finală a unui proiect, și anume printr-un anumit tip de monitorizare sau urmărire periodică după încheierea unui proiect. Structura de punere în aplicare a PRIMA ar trebui să desfășoare, ulterior, activități de ajustare a indicatorilor-cheie de performanță;
- Structura de punere în aplicare a PRIMA a depus deja eforturi susținute pentru desfășurarea de activități de diseminare și de comunicare [de exemplu, o secțiune dedicată pe site-ul internet al PRIMA, revista PRIMA, diverse evenimente de intermediere, secțiune web, Conferința privind legătura apă-energie-hrană-ecosisteme (WEFE)]. Structura de punere în aplicare a PRIMA este, de asemenea, conștientă de faptul că un element esențial al viitoarelor activități de informare ar trebui să fie comunicarea de informații, în special, privind impactul proiectelor, de îndată ce acestea sunt disponibile. Cu toate acestea, este necesar să se intensifice comunicarea și diseminarea pentru a susține angajamentul politic puternic față de PRIMA pe termen lung. În plus, este nevoie de o mai bună comunicare internă în cadrul consorțiilor de proiecte;
- Una dintre principalele realizări ale PRIMA este facilitarea cooperării dintre UE și țările din vecinătatea sa sudică ca parteneri egali. Cu toate acestea, raportul de evaluare a arătat că cooperarea dintre statele participante sud-mediteraneene (cooperarea sud-sud) nu este foarte puternică. O nouă intensificare a cooperării dintre statele participante sud-mediteraneene ar fi benefică, deoarece ar putea contribui la îmbunătățirea relațiilor dintre aceste țări. Prin urmare, structura de punere în aplicare a PRIMA ar trebui să își intensifice eforturile pentru a reuni comunitățile

corespunzătoare, de exemplu prin evenimente specifice pentru intermedierea participării consorțiilor în rândul statelor participante sud-mediteraneene. O altă posibilitate ar fi aceea de a se lua în considerare adaptarea criteriilor de selecție pentru a favoriza propunerile (poate pentru anumite cereri de propuneri) care implică o interacțiune activă a mai multor participanți din statele participante sud-mediteraneene.

- În prezent, PRIMA analizează sinergiile cu inițiativele UE și mediteraneene, cum ar fi clusterul Orizont Europa 6, misiunile și parteneriatele. PRIMA a contribuit, de asemenea, la crearea Comunității de practici privind legătura WEFE și la dezvoltarea foilor de parcurs ale platformelor regionale de cercetare și inovare ale Uniunii pentru Mediterana (UpM) privind schimbările climatice, energia din surse regenerabile și sănătatea, aprobate în cadrul Conferinței ministeriale privind cercetarea și inovarea a Uniunii pentru Mediterana din 27 iunie 2022. Posibila cooperare cu cadrul teritorial tematic privind economia albastră (West Med) și cu inițiativa BlueMed ar putea contribui, de asemenea, la punerea în comun a resurselor și la creșterea impactului. Structura de punere în aplicare a PRIMA ar trebui să urmărească în continuare aceste inițiative și să propună acțiuni concrete pentru punerea în aplicare a sinergiilor.

4. CONCLUZII

UE recunoaște rolul special al Mediteranei, iar Comisia Europeană colaborează deja îndeaproape cu partenerii mediteraneeni, ajutându-i să găsească soluții comune la provocările identificate și să transforme regiunea într-un lider în ceea ce privește soluțiile reziliente la schimbările climatice.

PRIMA joacă un rol unic în ecosistemul cercetării și inovării în zona mediteraneeană și urmărește obiective care nu sunt vizate de alte inițiative. Potrivit declarației ministeriale date cu ocazia recentei Conferințe mediteraneene privind cercetarea și inovarea, agenda strategică pentru cercetare și inovare a PRIMA și sistemul său de monitorizare și evaluare permit derularea unui program comun eficace de cercetare și inovare în sectoare esențiale pentru zona mediteraneeană. Aceasta contribuie la progresul științific și la soluții tehnice pentru domeniul apei și agroalimentar și pentru legătura interconectată dintre acestea.

Au existat anumite limitări în efectuarea evaluării, deoarece niciunul dintre proiectele finanțate de PRIMA nu a fost încă finalizat. Prin urmare, evaluarea se axează mai puțin pe impactul pe termen lung și mai mult pe structura, procesele de punere în aplicare și progresele actuale ale programului. În special, se evaluează dacă s-au înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește obiectivele specifice, deoarece acestea nu depind în totalitate de valorificarea rezultatelor obținute în cadrul proiectelor. În acest context, se poate concluziona că PRIMA a avut succes. Parteneriatul abordează în mod adecvat provocările de mediu, socioeconomice și politice care sunt esențiale pentru dezvoltarea viitoare a unei regiuni mediteraneene mai circulare și mai durabile. Pe de altă parte, PRIMA contribuie la realizarea principalelor priorități politice, obiective și inițiative ale UE, cum ar fi Pactul verde european, în special Strategia „De la fermă la consumator” și Strategia privind biodiversitatea, Strategia în domeniul bioeconomiei, Strategia privind adaptarea la schimbările climatice și Planul de acțiune privind economia circulară, precum și a obiectivelor generale de dezvoltare durabilă. În același timp, programul contribuie în mod semnificativ la consolidarea relațiilor și a colaborării dintre UE și țările din vecinătatea sa sudică. În unele cazuri, Comisia a încurajat și cooperarea dintre acestea din urmă.

Structura de punere în aplicare a PRIMA a instituit cu succes PRIMA ca platformă de consolidare a cercetării, inovării, colaborării, aceasta fiind integrată în mod coerent în peisajul politic.

Spre deosebire de alte inițiative adoptate în temeiul articolului 185 în cadrul programului Orizont 2020, PRIMA nu are niciun predecesor legal. Deși au existat parteneriate între diferite agenții naționale în cadrul sistemelor ERA-NET anterioare și au existat inițiative care vizau zona mediteraneeană, includerea PRIMA ca parteneriat public-public la nivelul UE a fost complet nouă.

Recomandările vor fi preluate în discuțiile dintre Comisie și structura de punere în aplicare a PRIMA, iar implementarea lor va fi monitorizată în cadrul activității de supraveghere de către Comisie a programului PRIMA.

De asemenea, în conformitate cu recomandările respective, Comisia va încerca, într-un mod mai sistematic, să obțină și să analizeze date relevante pentru a îmbunătăți monitorizarea impactului programului PRIMA și va consolida comunicarea rezultatelor relevante către serviciile relevante din cadrul Comisiei.

Deși activitățile PRIMA sunt prevăzute până la 31 decembrie 2028, ultimele cereri de propuneri ale acesteia vor fi programate în 2024 în cadrul programului Orizont 2020. Statele participante PRIMA au început să își exprime interesul pentru continuarea PRIMA. Importanța discuțiilor legate de continuarea PRIMA în conformitate cu Orizont Europa, actualul program-cadru pentru cercetare și inovare privind parteneriatele, a fost recunoscută și în declarația ministerială a Conferinței mediteraneene privind cercetarea și inovarea din 27 iunie 2022.

Reprezentanții statelor membre ale UE participante și-au exprimat, de asemenea, sprijinul pentru continuarea PRIMA în cursul dezbaterii din cadrul Consiliului Competitivitate (COMPET) din 2 decembrie 2022. Comisia a recunoscut obiectivul privind continuarea inițiativei PRIMA și a inițiat un proces intern de evaluare a opțiunilor pentru o posibilă reînnoire a programului PRIMA după încheierea mandatului activ al acesteia în 2024. Acest proces va ține seama de rezultatele pozitive ale acestei evaluări intermediare a PRIMA. În plus, PRIMA a fost finanțată din programul Orizont 2020 (2014-2021), iar cererile sale de propuneri sunt programate pentru perioada 2018-2024 (și anume perioada de programare este cuprinsă între cea a Orizont 2020 și cea a Orizont Europa). De asemenea, ar trebui ca în acest proces să se ia în considerare necesitatea sincronizării PRIMA cu calendarul cadrului de finanțare, și anume cu programul Orizont Europa.